

Participatie kader gemeente Opmeer

Voorwoord

Een serieuze bodem voor participatie

De tv-serie De Luizenmoeder heeft de Nederlandse samenleving in 2018 regelmatig een spiegel voorgehouden. Juf Ank en directeur Anton creëerden ongemakkelijke en herkenbare situaties op een basisschool. Om de betrokkenheid van ouders te vergroten bij schoolactiviteiten en voor vrijwilligerswerk, organiseerden ze bijvoorbeeld *participizza*-avonden. Uiteraard liep dat niet goed af, omdat de dieetwensen uiteenliepen en niet iedereen tevreden kon worden gesteld.

Het is niet gemakkelijk om mensen te betrekken bij hun woon- en leefomgeving. Waar keuzes moeten worden gemaakt, botsen er immers verschillende belangen en denkbeelden. Waarom is participatie toch belangrijk? Omdat het betrokkenheid vergroot en past bij een veranderende overheid.

Inwoners hebben vaak goede en creatieve ideeën die plannen beter kunnen maken. Door daarover met elkaar in gesprek te gaan, wordt ook duidelijker waarom bepaalde keuzes worden gemaakt. Zo ontstaat er begrip en wordt de band tussen inwoners en gemeente te versterkt.

Tegelijk is participatie meer dan alleen een goed gesprek. Het vraagt om duidelijke afspraken: wat kunnen inwoners verwachten, wat doen we met hun inbreng en wie beslist waarover? Als gemeente willen we daar eerlijk en duidelijk over zijn. Dit participatiekader en de participatieverordening helpen ons daarbij.

De *participizza* werd het symbool van goedbedoelde, maar onhandige pogingen om participatie te stimuleren. We hopen met dit participatiekader een serieuze bodem te leggen voor geslaagde betrokkenheid van Opmeeders bij hun gemeente.

En net als bij pizza 's geldt: de smaken verschillen misschien, maar samen om tafel leidt altijd tot het beste resultaat.

Met dank aan iedereen die heeft meegedacht en bijgedragen aan dit beleid: op naar de volgende stap: aan de slag!

Herman Wiersema
Waarnemend burgemeester

Waarom doen we dit?

Samen maken we Opmeer.

In de gemeente Opmeer geloven we in de kracht van samenwerking met onze inwoners. We zijn een gemeente met korte lijnen, waar we elkaar kennen en waar betrokkenheid vanzelfsprekend is.

In onze Toekomstvisie 'Thuis in Opmeer 2030' staat helder dat we samen aan de slag gaan: inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties én gemeente. Niet van bovenaf, maar samen. Participatie¹ is bij ons tweerichtingsverkeer: belanghebbenden denken niet alleen mee, maar doen ook actief mee. Ze brengen ideeën in en worden betrokken bij besluiten die hen raken.

We weten: betere plannen ontstaan als inwoners en andere belanghebbenden meedenken en meedoen. Dat doen we al via adviesraden, ondernemers overleggen, de dorpsraden en door inwoners te betrekken bij plannen. Maar er komen nieuwe kansen en verplichtingen aan. De Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau stellen extra eisen aan hoe gemeenten participatie vormgeven. Dat betekent meer ruimte voor inwonerinvloed, en meer verantwoordelijkheid voor gemeenten om die invloed mogelijk te maken.

Daarom is het tijd voor een helder participatiekader. Een kader dat laat zien hoe wij in Opmeer participatie willen vormgeven: op onze eigen manier, met de West-Friese mentaliteit. Eerlijk, nuchter, met vertrouwen in elkaar en met ruimte voor dialoog. We luisteren, we leren, en we geven inwoners echt een stem.

Dit document biedt kaders voor de gemeente en richtlijnen voor initiatiefnemers. Voor de gemeente zijn onze zes participatieprincipes leidend bij elk project of plan. Voor initiatiefnemers gelden ze als richtlijn: we stimuleren inwoners, bedrijven en organisaties deze principes te volgen, zodat participatie in Opmeer herkenbaar en zorgvuldig plaatsvindt. Tegelijkertijd blijft er altijd ruimte voor maatwerk. Elk traject is anders en vraagt om een aanpak die past bij het onderwerp, de omgeving en de betrokkenen.

In dit kader behandelen we de verschillende vormen van participatie die in Opmeer voorkomen:

- Inwonersparticipatie: betrokkenheid van inwoners bij plannen en beleid van de gemeente
- Participatie onder de Omgevingswet: participatie bij initiatieven en vergunningen in de fysieke leefomgeving
- Bewonersinitiatieven: inwoners die zelf activiteiten of plannen uitvoeren
- Burgerinitiatieven: inwoners die een voorstel rechtstreeks bij de gemeenteraad indienen

---

¹ De definitie van participatie is voor ons een proces waarbij inwoners, organisaties en overheid elkaar betrekken bij vraagstukken en besluiten die hen samen aangaan.

- Uitdaagrecht (Right to Challenge): inwoners of organisaties die gemeentelijke taken overnemen of samen uitvoeren

Wat vaststaat is onze intentie: samen verder bouwen aan een sterk en betrokken Opmeer.

Dit kader is tot stand gekomen in samenwerking met inwoners, collega's, ondernemers, jongeren, dorpsraden en maatschappelijke organisaties. Samen hebben we de basis gelegd, en nu geven we het samen verder vorm.

Wat vinden we belangrijk?

In Opmeer geloven we dat de gemeente sterker wordt als inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties actief betrokken zijn bij plannen en beslissingen die invloed hebben op hun gemeente. We vinden dat participatie draait om echte invloed, wederzijds vertrouwen en samen verantwoordelijkheid dragen voor onze gemeente, en niet om een verplicht vinkje.

Goede participatie vraagt om heldere processen: duidelijke verwachtingen, open communicatie, en met een duidelijke terugkoppeling. We zeggen wat we doen en doen wat we zeggen. Vertrouwen komt niet vanzelf – het ontstaat door samen te werken, eerlijk te zijn over wat kan en niet kan, en elkaar serieus te nemen.

Onze zes participatieprincipes

In de gemeente Opmeer zien we participatie als een manier om plannen beter te maken, beleid beter te laten landen en de band tussen inwoners en overheid te versterken. We willen dat iedereen zich serieus genomen voelt, ook als niet alles precies gaat zoals inwoners zouden willen.

Participatie betekent niet dat iedereen zijn zin krijgt. Het betekent wel dat er goed geluisterd wordt, dat belangen zorgvuldig worden afgewogen en dat de gemeente altijd uitlegt wat er met de inbreng is gedaan.

Om dit goed te organiseren, werken we in Opmeer met zes duidelijke participatieprincipes. Deze zijn door de gemeente opgesteld met de input van inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en jongeren. Wat opvalt, is dat deze groepen grotendeels op één lijn zitten over wat participatie succesvol maakt².

---

² **Vooraf duidelijkheid:** alle groepen vinden het belangrijk dat vooraf helder is hoe het proces eruitziet en welke rol zij kunnen spelen. Dat voorkomt onduidelijkheid en schept vertrouwen.

Transparantie en terugkoppeling: inwoners en jongeren benadrukken dat ze willen zien wat er met hun inbreng gebeurt. Juist als er een andere richting wordt gekozen, helpt een goede terugkoppeling om dit te begrijpen en te accepteren. Zonder uitleg ontstaat er frustratie.

Zinnvolle participatie: ondernemers geven aan dat participatie behapbaar en doelgericht moet zijn. Het liefst worden ze aan de voorkant betrokken, maar alleen als hun inbreng ook echt verschil kan maken. Achteraf ontdekken dat hun bijdrage geen effect heeft gehad, werkt averechts.

Open proces: alle partijen vinden het belangrijk dat het proces eerlijk en open verloopt. Het moet duidelijk zijn wie betrokken zijn, welke keuzes gemaakt worden en hoe belangen worden afgewogen. Jongeren benadrukken dat ze graag benadert willen worden via kanalen die zij gebruiken zoals sociale media.

Principe 1: We maken bewust ruimte voor participatie, maar alleen als het zinvol en mogelijk is

Participatie is belangrijk, maar niet altijd vanzelfsprekend. Niet ieder onderwerp of project leent zich ervoor. Soms spelen wettelijke regels, veiligheid of specialistische afwegingen een grote rol. In die gevallen is er weinig of geen ruimte om samen keuzes te maken.

Daarom maken we steeds een zorgvuldige afweging:

- Impact: hoe groot zijn de gevolgen voor de leefomgeving of het dagelijks leven van inwoners?
- Kaders: is er ruimte binnen wet- en regelgeving en bij wie ligt de formele beslissingsbevoegdheid?
- Kennis en ervaring: kunnen inwoners of organisaties waardevolle inzichten of ideeën inbrengen?

Op basis hiervan kiezen we het passende niveau van participatie. Dat kan per project, doelgroep en fase verschillen. Soms verandert de rol van inwoners gaandeweg: van meedenken in het begin naar vooral informeren bij de uitvoering, of juist andersom. Ons uitgangspunt is duidelijk:

"De gemeente stelt de kaders, binnen die ruimte krijgt participatie vorm."

De participatieladder in Opmeer

We gebruiken de participatieladder om duidelijk te maken hoeveel invloed inwoners, ondernemers en organisaties hebben. Hoe hoger op de ladder, hoe meer invloed. Dat betekent niet dat een hogere trede altijd beter is; soms is informeren voldoende.

1. Meeweten

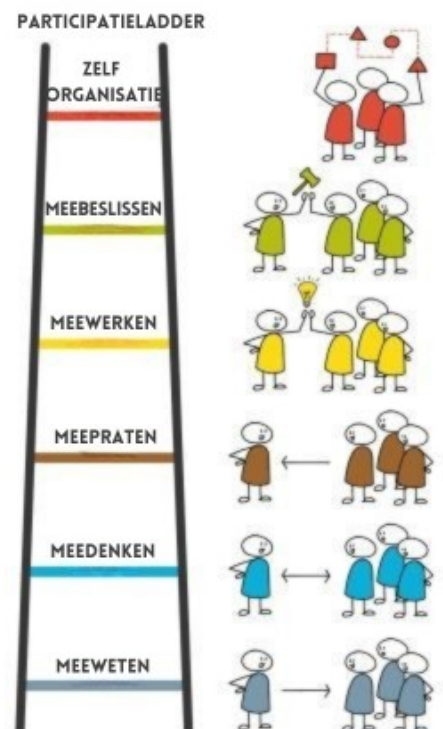
De gemeente deelt informatie. Het gaat om tijdige en duidelijke communicatie, zonder dat er input wordt gevraagd.

Participatie is belangrijk, maar niet altijd passend of nodig. Soms is juist duidelijkheid en besluitvorming door de gemeente vereist. Die keuze maken we bewust en leggen we transparant uit.

Voorbeelden: digitale nieuwsbrief, gemeentelijke website, informatiebijeenkomst.

2. Meedenken

Inwoners en organisaties delen hun mening, ideeën of zorgen. De gemeente gebruikt deze input om plannen beter te laten aansluiten op de samenleving.

Voorbeelden: enquête over verkeersveiligheid, bewonersavond, klanttevredenheidsonderzoek, burgerpanel.

3. Meepraten

Er is een actieve dialoog. Inwoners geven adviezen of suggesties, en de gemeente weegt die mee bij besluiten.

Voorbeelden: klankbordgroep voor een herinrichting, ideeënmarkt, jongerenpanel voor een skatepark, burgerpanel.

4. Meewerken

Gemeente en samenleving werken samen aan plannen of uitvoering. Beide partijen brengen kennis en ervaring in.

Voorbeelden: co-creatiesessie voor een dorpsvisie, samen een speeltuin ontwerpen, werkgroep voor een wijkproject.

5. Meebeslissen

Inwoners beslissen mee binnen afgesproken kaders. De gezamenlijke uitkomst weegt zwaar mee of is zelfs bindend.

Voorbeelden: bewonersbudget, commissie met inwoners die onderhoudsgeld verdeelt, stemmen over de locatie van een sportveld.

6. Zelforganisatie

Initiatief en uitvoering liggen bij inwoners of organisaties. De gemeente ondersteunt waar nodig, maar stuurt niet. Dit wordt ook wel overheidsparticipatie genoemd.

Voorbeelden: buurttuin beheren, vrijwilligersgroep voor natuurbeheer, jongeren die zelf een festival organiseren.

Het uitgangspunt van de participatieladder is eenvoudig: hoe hoger de trede, hoe meer invloed inwoners en organisaties hebben. Dat betekent niet dat hoger altijd beter is; soms is informeren of meedenken voldoende.

In de praktijk combineren we vaak verschillende participatieniveaus binnen één project. Aan het begin ligt de nadruk meestal op het ophalen van ideeën en input, later vaker op informeren over de keuzes die gemaakt zijn. De manier waarop we participatie vormgeven, hangt vooral af van de impact op de leefomgeving. Hoe groter de impact, hoe belangrijker het is om inwoners te betrekken. Tegelijkertijd moeten we altijd rekening houden met wet- en regelgeving, bevoegdheden en de haalbaarheid.

Een grote impact betekent dus niet automatisch dat inwoners kunnen meebeslissen. Soms kan dat alleen over onderdelen of specifieke keuzes. Hoe we hier duidelijkheid aan geven, staat beschreven bij principe 2.

Principe 2: We zijn open over het proces, de rol van inwoners en de ruimte voor invloed

Inwoners moeten vooraf weten waar ze aan toe zijn. Daarom leggen we altijd duidelijk uit waarover nog meegedacht kan worden en welke keuzes al vaststaan. We communiceren in begrijpelijke 'Jip en Janneke' taal, maar zonder de inhoud te simplificeren. We zeggen er eerlijk bij wat er met de inbreng gebeurt, hoe zwaar die meeweegt en wie uiteindelijk beslist. Ook geven we aan wanneer een besluit wordt genomen, zodat inwoners weten wanneer hun bijdrage van belang is. Op die manier voorkomen we verwarring en onrealistische verwachtingen.

Alle afspraken over het participatieproces leggen we vast in de projectopdracht en het projectplan. De participatieaanpak zoals beschreven in de projectopdracht wordt vastgesteld door het bestuursorgaan dat ook het uiteindelijke besluit neemt. Zo wordt vanaf het begin duidelijk wie de verantwoordelijkheid draagt en welke ruimte er is voor invloed. Als het bijvoorbeeld om een onderwerp gaat waarbij de gemeenteraad aan het einde het besluit neemt, stelt de raad aan het begin de kaders vast waarbinnen participatie plaatsvindt. Daarmee is voor zowel de uitvoerders als voor belanghebbenden helder wat de speelruimte is.

Hoeveel invloed daadwerkelijk mogelijk is, bepalen we aan de hand van de participatieladder die bij principe 1 is toegelicht.

Ons uitgangspunt blijft: *"Zonder eerlijk te zijn over wat niet kan, ontstaat onrealistische hoop en teleurstelling."*

Principe 3: We luisteren zorgvuldig en wegen belangen gezamenlijk af

Participatie betekent voor ons vooral: aandachtig luisteren. We verzamelen de inbreng van alle belanghebbenden, leggen deze naast andere belangen en maken vervolgens een afgewogen keuze. Daarbij kijken we ook naar groepen die niet direct deelnemen of minder zichtbaar zijn. We leggen de nadruk op kwaliteit boven kwantiteit waarbij we niet alleen veel inbreng verzamelen, maar vooral streven naar waardevolle en doordachte bijdragen. We laten zien hoe de inbreng van belanghebbenden is meegenomen in het uiteindelijke besluit en leggen uit waarom keuzes soms anders uitpakken dan verwacht.

Goede participatie vraagt om transparantie over alle betrokken belangen. Wie belanghebbenden laat meedenken over maatschappelijke thema's, moet duidelijk uitleggen welke verschillende belangen spelen. Alleen zo kunnen realistische voorstellen ontstaan en ontstaat begrip voor de keuzes die gemaakt

worden. Soms zal het ene belang zwaarder wegen dan het andere, afhankelijk van de maatschappelijke context, wet- en regelgeving of praktische haalbaarheid. Het is belangrijk dat dit proces open en begrijpelijk is, zodat iedereen kan zien waarom bepaalde belangen meer invloed hebben gehad bij de besluitvorming.

Waar mogelijk brengen we belanghebbenden ook met elkaar in gesprek, zodat zij zelf de verschillende belangen kunnen bespreken en afwegen. Dit gezamenlijke proces helpt om inzicht te krijgen in de verschillende perspectieven van alle betrokken groepen en creëert begrip voor elkaars standpunten. Het doel is niet alleen een zorgvuldig en afgewogen besluit, maar ook een proces waarin alle belanghebbenden ervaren dat hun stem gehoord wordt en dat de keuzes transparant en rechtvaardig tot stand komen.

Zo ontstaat een besluitvorming die zowel inclusief als evenwichtig is: alle belanghebbenden begrijpen welke belangen meespelen en hoe deze worden afgewogen.

Principe 4: We koppelen altijd terug, ook als we het anders doen dan voorgesteld

Een goed participatietraject eindigt niet met een stille afloop. Inwoners die meedoen krijgen altijd een terugkoppeling: wat is er ingebracht, wat hebben we ermee gedaan, en waarom? We vragen inwoners ook of ze zich in de terugkoppeling kunnen vinden. De gemeente krijgt dan inzicht in de mate waarin inwoners zich erin kunnen vinden. Ook in het college- of raadsvoorstel besteden we aandacht aan de participatie. Terugkoppeling is essentieel om vertrouwen op te bouwen.

Principe 5: We willen dat iedereen kan meedoen, dus organiseren we participatie toegankelijk voor de betrokken doelgroepen

We zorgen dat iedereen die geraakt wordt door een onderwerp mee kan doen. Dat vraagt soms extra moeite. We kijken kritisch of we alle perspectieven aan tafel hebben en proberen ook inwoners te bereiken die niet vanzelf reageren. Daarbij kijken we ook naar mensen met een lage opleidings- of geletterdheidsachtergrond. We kiezen vormen van participatie die passen bij het onderwerp en bij de mensen. Als we jongeren willen bereiken zouden we bijvoorbeeld sneller kiezen voor sociale media, terwijl we voor een brede groep inwoners binnenkort ook een burgerpanel inzetten om meningen en ideeën op te halen.

Principe 6: We erkennen dat een goed participatieproces niet leidt tot 100% draagvlak

Participatie betekent dat inwoners en andere belanghebbenden hun ideeën, wensen en zorgen kunnen delen. Niet elk voorstel kan worden uitgevoerd en niet

iedereen zal altijd volledig tevreden zijn. Dat hoort bij de uitkomst en we durven dat eerlijk te erkennen.

Belangrijk is dat we open zijn over wat wel en niet mogelijk is, en dat we iedereen serieus nemen. We leggen uit hoe keuzes worden gemaakt en waarom sommige suggesties niet worden overgenomen. Zo ontstaat begrip voor de afwegingen die spelen en zien mensen dat hun stem gehoord wordt, ook als het resultaat niet volledig overeenkomt met hun verwachtingen.

Tegelijkertijd zorgen we dat participatie doelgericht blijft. Het gesprek moet leiden tot concrete resultaten; eindeloos discussiëren zonder dat er besluiten volgen, past niet. Soms blijven meningen verschillen, en dat is acceptabel. Het uitgangspunt is dan: *agree to disagree*: respectvol van mening verschillen en toch besluiten nemen binnen de kaders van het project of beleid.

Aan het einde van het proces neemt de gemeente (raad of college) het besluit. Dat besluit kan soms ook teleurstelling oproepen. Met de zes participatieprincipes zorgen we ervoor dat die teleurstelling in ieder geval niet aan het proces ligt: dat willen we zorgvuldig en goed inrichten.

Ons kompas

Deze principes vormen het kompas voor onze participatie-aanpak. Ze helpen om de verwachtingen over en weer duidelijk te maken, het proces zorgvuldig te doorlopen, en te bouwen aan vertrouwen. Participatie in Opmeer betekent: beter beleid, gedragen plannen, en inwoners die zich serieus genomen voelen, ook als het besluit uiteindelijk anders uitvalt dan zij hadden gehoopt.

Hoewel dit de kaders zijn die we binnen de gemeente hanteren bij participeren, moedigen we inwoners en maatschappelijke organisaties aan om deze participatieprincipes ook als basis voor hun eigen initiatieven te gebruiken. Denk bijvoorbeeld aan het aanvragen van een omgevingsvergunning.

Hoe geven we hier vorm aan?

Onze zes participatieprincipes vormen de basis voor de manier waarop wij participatie in Opmeer vormgeven. Ze zijn het uitgangspunt voor de kaders die de gemeente volgt bij elk project of plan.

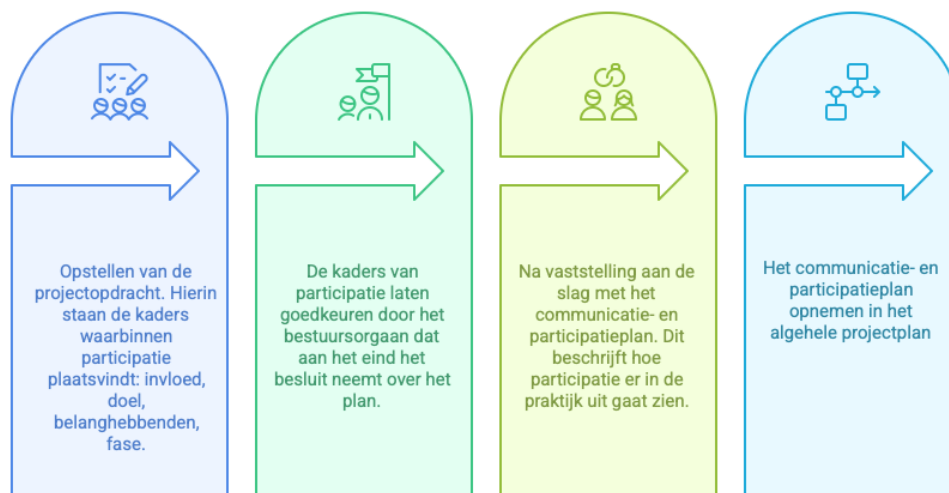
Participatie in Opmeer kent verschillende vormen. Dit kan gaan om algemene participatieprocessen bij projecten en beleid, om de wettelijke participatie binnen de Omgevingswet, om bewonersinitiatieven waarbij inwoners zelf plannen maken en uitvoeren, of om het uitdaagrecht (Right to Challenge) waarbij inwoners taken van de gemeente kunnen overnemen. Onze principes gelden voor al deze vormen, maar de invulling kan verschillen per type.

Inwonersparticipatie

Inwonersparticipatie gaat over de betrokkenheid van inwoners bij beleid en projecten die de gemeente initieert, zoals plannen voor verkeer, groen, welzijn of voorzieningen. Dit vormt de brede basis van participatie in Opmeer en valt altijd onder de zes participatieprincipes.

Voordat een traject start, wordt in de projectopdracht vastgelegd wat het doel van participatie is, wie de belanghebbenden zijn, welk participatieniveau passend is, waarover inwoners invloed kunnen hebben en in welke fase hun inbreng het meeste effect heeft. De participatieaanpak wordt vastgesteld door het bestuursorgaan dat uiteindelijk besluit over het project of beleid, dat kan de gemeenteraad zijn of het college. Zo is vanaf het begin duidelijk wie verantwoordelijk is en binnen welke kaders participatie plaatsvindt. De participatieaanpak bevat daarnaast ook de inhoudelijke kaders: de uitgangspunten van het project waarbinnen ruimte is voor invloed.

Na vaststelling wordt een communicatie- en participatieplan opgesteld als onderdeel van het projectplan. Hierin staat uitgewerkt hoe participatie en communicatie in de praktijk worden vormgegeven.

Middelen voor participatie

Binnen de gemeente werken we aan een leidraad voor het volledige participatieproces, waarin ook tools staan die bij participatieprocessen gebruikt kunnen worden. Zo ontstaat een uniforme en duidelijke werkwijze voor medewerkers en samenwerkingspartners.

Om participatie laagdrempeliger te maken voor inwoners, wordt een burgerpanel opgezet. Dit panel geeft inwoners de mogelijkheid om op een eenvoudige manier hun mening te geven over onderwerpen die hun leefomgeving raken. Tegelijkertijd worden deelnemers via het panel op de hoogte gehouden van wat er speelt in hun buurt en welke acties en besluiten daaruit voortkomen. Het panel kan bijvoorbeeld worden ingezet voor het verzamelen van ideeën over verkeersveiligheid, groenvoorzieningen, buurtactiviteiten of beleidsvoorstellen. Ook biedt het panel inwoners de kans om feedback te geven op plannen voordat deze definitief worden gemaakt. Zo ontstaat een directe en toegankelijke manier voor inwoners om mee te denken en betrokken te blijven bij hun omgeving.

Daarnaast hebben de dorpsraden in Opmeer een belangrijke rol bij participatie en nemen daarin drie hoofdfuncties op zich. Ten eerste verbinden ze inwoners, maatschappelijke organisaties en de gemeente met elkaar, zodat ideeën en initiatieven elkaar versterken. Ten tweede activeren ze bewoners door hen te stimuleren en te ondersteunen om zelf bij te dragen aan de leefbaarheid van het dorp, bijvoorbeeld door workshops of advies te geven bij initiatieven. Ten derde adviseren ze gevraagd en ongevraagd over plannen en beleid, op basis van hun kennis van de gemeenschap, zodat besluiten beter aansluiten bij lokale behoeften en omstandigheden.

Participatie onder de Omgevingswet

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Deze wet bundelt alle regels voor onze fysieke leefomgeving en legt een duidelijke nadruk op participatie. Het uitgangspunt is dat inwoners, bedrijven en organisaties in een vroeg stadium worden betrokken bij plannen en besluiten die hun leefomgeving raken.

In Opmeer maken we daarbij een onderscheid:

- **De gemeente als initiatiefnemer:** wanneer de gemeente zelf een plan of project start, geldt het participatiekader volledig als kader. Dit betekent dat de gemeente zich aan de zes participatieprincipes houdt en bij elk project vastlegt wat het doel van participatie is, wie betrokken worden, welk niveau van participatie past en hoeveel invloed inwoners kunnen hebben.
- **Externe initiatiefnemers:** voor inwoners, bedrijven of organisaties die een vergunning aanvragen of een initiatief indienen, gelden de afspraken uit het participatiekader als handreiking. We stimuleren initiatiefnemers

nadrukkelijk om deze werkwijze te volgen, omdat dit bijdraagt aan draagvlak en kwaliteit van plannen.

De gemeente Opmeer heeft bepaald dat participatie verplicht is bij bepaalde activiteiten ³. Dit geldt bijvoorbeeld voor aanvragen voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) die niet passen binnen het omgevingsplan of niet in de bestaande ruimtelijke en functionele structuur passen, of andere door de raad vastgestelde kaders, of wanneer een plan politiek of maatschappelijk gevoelig is. In die situaties moet de initiatiefnemer de omgeving betrekken en een participatieverslag toevoegen aan de aanvraag.

Ook waar participatie niet wettelijk verplicht is, moedigen we initiatiefnemers aan om de omgeving te betrekken. Dit voorkomt vaak bezwaren en leidt tot betere, gedragen plannen. Tegelijkertijd blijft participatie altijd maatwerk: afhankelijk van het onderwerp, de impact en de betrokkenen wordt de aanpak afgestemd.

Stimuleren van initiatieven

Bij de gemeente Opmeer zijn we er ook voor inwoners en maatschappelijke organiseren die zelf initiatieven willen opzetten. Onze rol als gemeente is vooral die van facilitator en partner: we bieden advies, begeleiding, kennis en waar nodig financiële ondersteuning, bijvoorbeeld voor bewonersinitiatieven. Inwoners nemen zelf het initiatief en dragen verantwoordelijkheid voor de uitvoering. Zo versterken we betrokkenheid en zelfredzaamheid in onze gemeenschap.

Deze aanpak past bij de schaal en cultuur van Opmeer: inwoners nemen regie over hun leefomgeving, terwijl de gemeente samenwerkt op basis van gelijkwaardigheid en de eigen kracht van de samenleving centraal stelt. Het eigenaarschap en de uitvoering liggen bij inwoners en maatschappelijke organisaties, de gemeente ondersteunt en biedt kaders.

Vormen van initiatieven

Bewonersinitiatief

Inwoners van Opmeer kunnen zelf initiatieven opzetten op het gebied van sport, cultuur, welzijn of groen. Zij kunnen daarbij rekenen op advies, begeleiding of een financiële bijdrage van de gemeente. Voorbeelden zijn buurtactiviteiten, sporttoernooien of gezamenlijke groenprojecten.

Inwoners kunnen bij hun initiatieven ondersteuning zoeken bij lokale organisaties, bijvoorbeeld voor advies of samenwerking. De gemeente behandelt de aanvragen, waarbij het college verantwoordelijk is voor de uiteindelijke besluitvorming.

---

³ Overzicht verplichte participatie: [Bekendmaking gemeente Opmeer](#).

Burgerinitiatief

Inwoners kunnen invloed uitoefenen op beleid door een voorstel in te dienen bij de gemeenteraad. Dit kan bijvoorbeeld gaan over verkeersmaatregelen of veiligheid. Het voorstel moet binnen de beslissingsbevoegdheid van de gemeenteraad vallen en mag niet over onderwerpen gaan die al zijn afgerond of in een lopende procedure zitten.

Uitdaagrecht (Right to Challenge)

Met het uitdaagrecht kunnen inwoners of maatschappelijke organisaties bestaande gemeentelijke taken of voorzieningen overnemen of samen met de gemeente uitvoeren. In Opmeer gebeurt dit al succesvol: zo wordt het Hertenkamp beheerd door inwoners, wordt de vijver van De Weijver schoongemaakt en wordt het onderhoud van openbaar groen en speelplekken door betrokken bewoners ondersteund. Dit geeft inwoners meer eigenaarschap en betrokkenheid en zorgt vaak voor oplossingen die beter passen bij de lokale situatie.

Tegelijkertijd zijn er grenzen: veiligheid, juridische regels en uitvoerbaarheid spelen een rol. In Opmeer staan we open voor initiatieven, maar beoordelen we deze zorgvuldig en gaan altijd in gesprek met de indieners. Niet alle taken komen in aanmerking: wettelijke taken zoals handhaving, toezicht of vergunningverlening vallen hierbuiten. Ook moet een initiatief maatschappelijk waardevol zijn, uitvoerbaar en draagvlak hebben binnen de buurt.

In de praktijk zien we vooral kansen in de openbare ruimte, waar taken relatief goed overdraagbaar zijn en bewoners bereid zijn zich in te zetten. Elk voorstel wordt beoordeeld op juridische, financiële en maatschappelijke aspecten, zodat inwoners ruimte krijgen om bij te dragen, terwijl de gemeente zorgt voor een zorgvuldige uitvoering.

Wat betekent dit voor mijn rol?

Wanneer we participatie organiseren, vervult iedere functie een eigen rol. Deze rollen maken inzichtelijk wat we van elkaar verwachten en hoe we samenwerken tijdens een participatieproces.

Rol van de raad

De raad vervult drie rollen bij participatie:

Kaderstellende rol

De raad bepaalt de hoofdlijnen van participatie, bijvoorbeeld via dit participatiekader. Bij projecten, plannen en beleid waarbij de raad aan het einde van het traject een besluit neemt, stelt hij aan het begin – via de projectopdracht – de participatieaanpak vast. Alleen op dat moment kan de raad de aanpak aanpassen of aanvullen. Zodra de raad instemt met de participatieaanpak, ligt de verantwoordelijkheid voor de verdere uitvoering bij college en organisatie. De aanpak wordt dan uitgevoerd zoals vastgesteld en de uitkomsten zullen binnen deze kaders tot stand komen.

Controlerende rol

De raad ziet toe op naleving van de kaders en een zorgvuldig participatieproces. Dit kan de raad doen door:

- Als toehoorder aanwezig te zijn bij belangrijke participatiemomenten. Deelnemen is daarbij niet aan de orde, omdat raadsleden geen invloed hebben op het proces zelf;
- Op basis van verslagen, rapportages of observatie te toetsen of het proces eerlijk en transparant is verlopen;
- Bij de evaluatie van een traject vragen te stellen over het proces en de aanpak.

Op deze manier bewaakt de raad de democratische legitimiteit van het participatieproces.

Volksvertegenwoordigende rol

De raad onderhoudt contact met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, bijvoorbeeld via sociale media en directe interactie. Dit helpt raadsleden goed aangesloten te blijven bij wat er speelt in de samenleving en om weloverwogen besluiten te nemen in het algemeen belang. De raad mag hierbij geen invloed uitoefenen op de uitvoering van het participatieproces zoals dit is vastgesteld.

Rol van het college

Het college is als dagelijks bestuur verantwoordelijk voor de voorbereiding van de besluitvorming en voor de uitvoering van het beleid dat hieruit voortvloeit. Het college draagt in beginsel ook de verantwoordelijkheid voor de organisatie en uitvoering van participatie bij gemeentelijke plannen en beleid. Daarnaast legt het college verantwoording af aan de gemeenteraad en ziet het toe op een

open en transparant participatieproces binnen de kaders van dit participatiekader. Bij initiatieven van inwoners of andere belanghebbenden is het college verantwoordelijk voor de beoordeling van het initiatief.

De organisatie

De organisatie voert participatie uit. Zij stelt het participatieproces op, organiseert het en communiceert over het verloop. Daarbij zorgt de organisatie ervoor dat de participatie aansluit bij onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We onderhouden actief contact, weten wat er speelt en hebben de bereidheid om continu te verbeteren en te leren. Bij initiatieven van inwoners of andere belanghebbenden beoordeelt de organisatie het initiatief en biedt zij advies en begeleiding.

De deelnemers

Deelnemers aan het participatieproces zijn inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Het doel van participatie is om plannen beter te maken met hun ideeën en ervaringen. We verwachten dat iedereen die meedoet dit doet met respect voor elkaars standpunten en met een open houding. Het gaat er niet om dat iedereen hetzelfde vindt, maar wel dat we naar elkaar blijven luisteren en samen zoeken naar wat het beste werkt voor de gemeenschap.

Dorpsraden

De dorpsraden in onze kernen zijn belangrijke partners voor de gemeente. Zij hebben een activerende, verbindende en adviserende rol binnen de dorpskernen. Zo activeren ze inwoners om in beweging te komen en deel te nemen aan participatie, bijvoorbeeld door initiatieven te ondersteunen of mensen aan te moedigen zelf bij te dragen aan de leefbaarheid. Daarnaast verbinden ze inwoners, organisaties en de gemeente met elkaar, zodat ideeën en initiatieven elkaar versterken en beter georganiseerd kunnen worden. Ook geven de dorpsraden gevraagd en ongevraagd advies over plannen en beleid. Tot voor kort vervulden de dorpsraden ook een representerende rol, maar die functie is komen te vervallen. Dankzij hun kennis van de gemeenschap kunnen besluiten beter aansluiten bij de behoeften en wensen van inwoners.

Ondernemersverenigingen

De ondernemersverenigingen zijn een belangrijke partner voor de gemeente. Er is nauw contact zodat we weten wat er speelt binnen elke vereniging. Zij denken, weten en praten mee over plannen die op hen van toepassing zijn. We zien de ondernemersvereniging als een verbindende factor tussen ondernemers en de gemeente.

We streven ernaar om de ondernemersverenigingen vroeg te betrekken, en hen aan de voorkant laten meedenken waar dat kan. Het persoonlijke contact en

korte lijnen zorgen hiervoor. Daarnaast helpen ondernemersverenigingen de gemeente om de belangen en realiteit van ondernemers in beeld te brengen.

Adviesraad Sociaal Domein

Binnen het sociaal domein speelt de Adviesraad Sociaal Domein een belangrijke rol in het adviseren van de gemeente. Deze raad bestaat uit betrokken inwoners en deskundigen die het gemeentebestuur gevraagd en ongevraagd advies geven over onderwerpen zoals zorg, welzijn, werk en participatie. Door hun kennis en ervaring helpen zij bij het maken van beleid dat aansluit op de behoeften van inwoners. De Adviesraad Sociaal Domein zorgt ervoor dat de stem van inwoners wordt gehoord en dat het beleid effectief en rechtvaardig wordt uitgevoerd.

Het maatschappelijk middenveld

Het maatschappelijk middenveld vervult een verbindende, activerende en adviserende rol. Organisaties brengen inwoners, verenigingen en de gemeente samen, ondersteunen initiatieven en geven advies over beleid en projecten. Ze zorgen ervoor dat participatie gestructureerd, duidelijk en inclusief verloopt, met vaste contactpersonen en terugkoppeling over wat met inbreng gebeurt.

Binnen Opmeer zijn er organisaties zoals SJJ0 en Stichting Muziek Opmeer die inwoners stimuleren, initiatieven ondersteunen en samenwerking tussen verenigingen bevorderen. Zij versterken participatie door mensen actief te betrekken, kennis te delen en projecten gezamenlijk op te zetten.